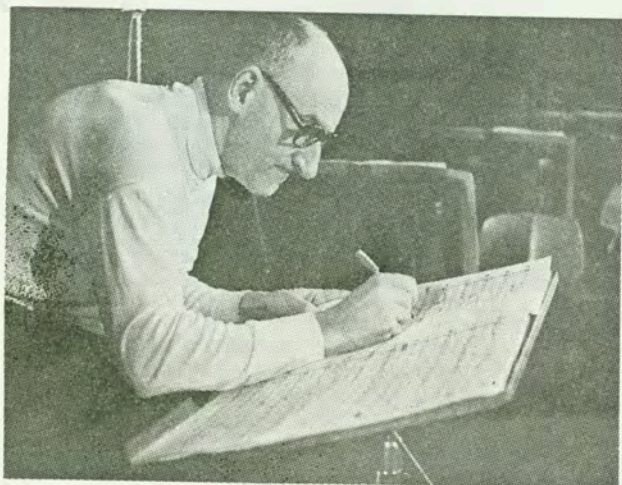

Svijet umjetnosti Borisa Papandopula

Tri danas nedvojbeno najznačajnija ži-
vuća hrvatska skladatelja — I. BRKANO-
VIĆ, M. CIPRA i B. PAPAN-
DOPULO — navršavaju ove (1976.) godine 70. obljetnicu
svog životnog puta. Budući da glazbenoj
kulturi našega vremena — i nacionalnoj i
evropskoj — u svom opusu namriješe ne-
nekoliko antologijskih ostvarenja, među
njima neka i s područja duhovne glazbe,
Uredništvo »Svete Cecilije« odlučilo je te
obljetnice obilježiti prigodnim esejima.
Njima, uz ostalo, dosad izrečenim čestitka-
ma jubilarcima želi pridružiti i svoj skro-
mni ali iskreni OMNIA OPTIMA!

Prvi esej posvećen je BORISU PAPAN-
DOPULU (rođen 25. veljače 1906.), a pre-
nosimo ga iz časopisa »Muzika« 1975. 1/2,
ne samo s dozvolom autora nego i s nje-
govim manjim izmjenama, izvršenim za
sadašnju prigodu.

1. Simptomatičan je prije 52 g. bio početak
umjetničkog djelovanja Borisa Papandopula: pred-
stavio je, naime, tadašnjeg osamnaestogodišnjeg
studenta glazbe u dvovrskom svjetlu, i kao diri-
genta i kao skladatelja, budući da je iste godine
(1924.) nastupio i kao tumač ne samo tuđeg djela
(bila je to »Žetva« Zlatka Grgoševića) nego i svo-
jih Svatovskih pjesama. I to je onaj izvanjski, pre-
poznateljski svijet njegove umjetnosti koji, pro-
matran u potpunosti, obuhvaća reproduktivnu i
produktivnu glazbeničku djelatnost. Pratiti ga ti-

jekom proteklih godina znači u prvom redu ostati
začuden zrelošću njegova očitovanja već u najrani-
joj fazi, zrelošću kojoj tehnička strana posla svla-
dana u detalje pomaže da se iskaže na najbolji
mogući način. Imponira ta zrelost cjelovite umjet-
ničke ličnosti koja se u danima kad počinje kroči-
ti odabranom životnom stazom sasvim sigurno do-
ima kao »čudo od mladića« pred kojim kao da ne-
ma nespoznatih glazbeničkih istina.

Razumljivo je, što u vremenu koje je otada sli-
jedilo, tu zanatsku zrelost plodilo iskustvo godina
života — ne pridonoseći joj, međutim, ništa bitno
iz jednostavnog razloga jer nije imao što takvo
pridonijeti.

Papandopulo ulazi u hrvatsku glazbu u godina-
ma njezina »Sturm und Dranga« kada je ona — u
novim i raskošnim haljinama davnih idejnih i ideo-
loških postavki Vatroslava Lisinskog — počela kro-
čiti stazom svog zaista intenzivnog afirmiranja bo-
gatog umjetničkim rezultatima. U falangi pregalaca
na tom putu — predvođenoj Antunom Dobroni-
ćem — Papandopulo vrlo brzo osvaja jedno od
prvih mjesta. Kao reproduktivni umjetnik sigurno
da je od svih svojih drugova pokazao najviše
spremnosti i spretnosti: bio je, danas je to nedvoj-
beno jasno, prava bogodana dirigentska i uopće
glazbenička osobitost. S druge strane, skladbe koje
su slijedile Svatovskim pjesmama morale su u go-
dinama njihovog javnog prezentiranja djelovati
zaista impresionantno: oratorij Slavosloviye (Lau-
damus) i pantomima-balet s pjevanjem u dva dije-
la, Zlato s jedne, a Concerto da camera s druge
strane — i pored razumljivih očitovanja stanovitih
utjecaja kako domaće tako i strane provenijencije
— djela su izrazite umjetničke vrijednosti koja
ni danas nije ništa izgubila na uvjerljivosti. Nave-
dene skladbe indikativne su i u još jednom pogle-
du: one sasvim jasno ukazuju na parametre Pa-
pandopulova stvaralaštva koje će se kretati u ja-
snoj konstanti raspona »nacionalno-evropsko«, da
bi u domeni svakog od njih i u nastojanju da ih
amalgamira našlo jednako sretan teren s jednako
sretnim, suverenim kretanjem po njemu, hrvat-
ski i jugoslavenski Evropejac u glazbi (da ga tako
nazovemo), našavši vrlo brzo sebe kao stvaralac,
Papandopulo u nastavku započetog djelovanja os-
taje vjeran načelu koje je postavio za osnovicu
svog skladateljskog (i uopće glazbeničkog) djelo-
vanja.

2. Raskoš zvučnih kombinacija pljušti iz tih i drugih njegovih partitura; one blješte i zaustavljaju dah bez obzira gdje nastajale. Velimo »bez obzira gdje nastajale« jer Papandopulo, očito držeći se one da je »provincija obično ili u nama samima ili je nema«, nije prezao od toga da nakon zahuktalog početka u Zagrebu ode u Split, kao što će u poratnim godinama otići u Rijeku. Iz Splita nam kao skladatelj šalje osebujnu *Muku gospodina našega Isukrsta* i čudesnu *Simfonijetu* kao što će nam iz Rijeke — u kojoj nakon zadnjeg rata djeluje kao umjetnički vođa novoosnovane opere koju vrlo brzo podiže na zavidnu razinu — podariti profinjen *II. koncert za klavir i gudački orkestar* te snažnu *Ronu*.

Te partiture kao i one ostalih Papandopulovih djela — a ima ih sa svih područja glazbenog izražavanja — osim navedenih značajki očituju i suptilnu subjektivnu proživljenost autorovu koja dolazi do izražaja najčešće u polaganim stavcima.

U tome su naročito impresivne stranice skladbi koje ozvučuju naš narodnooslobodilački rat i poratne nam godine, koje je razdoblje u Papandopulu našlo svog čestog i majstorskog deskriptora. Od niza takvih djela spomenimo samo dva: potresnu *Stojanku majku Knežopoljku* i izvanredne *Legende o drugu Titu*, u kojima je Nazorov pjesnički tekst dobio tonsku dimenziju neslućene izražajnosti.

Otvoren prema svemu što mu je nudilo i nudi vrijeme u kome je kao čovjek i glazbenik rastao i još danas raste, Papandopulo-skladatelj nije ostao gluh na primamljive zovove novih zvukovnih sklopova. Suverena skladateljska tehnika omogućila

mu je da s lakoćom uđe u nova zvukovna ozračja i da ih utka u cjeline koje djeluju ne samo uvjerljivo nego i prihvatljivo. Poklonivši se kao zreo čovjek i umjetnik suvremenim glazbenim idiomom uspomeni velikog leipziškog Majstora (*Hommage à Bach*), on u svojim najnovijim radovima (npr.: Komad za klarinet i ostalo društvo) usvaja od glazbe našeg vremena, tj. ove današnje, ono najbolje, pokazujući kako se u ruci majstora sve pretvara u plemenitu kovinu koja, doduše, ne mora uvijek biti zlato ali ni tvorevina isključivo racionalno — spekulativne provenijencije.

3. Velik je, dakle, i neobično izražajan polumjer pod kojim (ili: u granicama kojeg) se odvija svijet umjetnosti Borisa Papandopula. Iz tog svijeta nicala su i niču vizije koje, poprimajući tonsko ruho, svjedoče o bogatoj i neiscrpnjnoj imaginaciji stvaraoča koji se jednako vitalno i uvjerljivo potvrđuje već više od pola stoljeća.

Poznavajući te njegove odlike i zahvaljujući mu za barem ona ranija nabrojena djela, zaželimo mu sasvim nekonvencionalno sve najbolje u vremenu koje mu predstoji i kao čovjeku i kao glazbeniku a navlastito kao skladatelju. Jer u danima u kojima mi svi kao članovi velike ljudske zajednice trajemo, optimistička vedrina jedne nove *Simfonijete* ili šarmantnost jedne nove njegove *Contra-danze* ne bi nam bile na odmet. Iscrpniji popis Papandopulovih skladbi s područja duhovne glazbe vidi u Muzičkoj enciklopediji II, 1963, str. 372.

Lovro Županović